МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf.
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально

повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається *проведення поточного контролю самостійної роботи* згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.
Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 1
Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян України

На міжнародному рівні екологічні права вперше були зафіксовані в Стокгольмській декларації про навколишнє середовище (1972). Пізніше концепція екологічних прав деталізувалася в Декларації Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищі та розвитку (1992) й Орхуській конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються охорони навколишнього середовища (1998).

У вітчизняному законодавстві екологічні права вперше були закріплені Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991).

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати місце екологічних прав громадян у системі прав людини, встановити зміст екологічних прав за міжнародним, європейським і національним законодавством України, дослідити особливості та систему екологічних прав. Крім цього окремої уваги потребує вивчення екологічних обов'язків громадян.

Питання для обговорення

1. Екологічні права громадян в міжнародному, європейському та національному законодавстві.
2. Особливості та система екологічних прав громадян України.
3. Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
4. Право на екологічну інформацію.
5. Право на участь громадськості в прийняті рішень з питань, що стосуються довкілля.
6. Право на захист порушених екологічних прав і відшкодування шкоди.
7. Екологічні обов'язки громадян.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично етапи закріплення екологічних прав громадян у міжнародному законодавстві.
2. Обґрунтуйте особливості екологічних прав громадян і їх місце в системі прав людини.
3. Складіть таблицю, де в одній колонці випишіть систему екологічних прав громадян, закріплену в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», а в іншій перелік нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію цих прав.
4. В яких випадках Орхуська конвенція допускає можливість відмови зі сторони державних органів у наданні екологічної інформації та як це співвідноситься з законодавством України?

5. Посилаючись на законодавство України обґрунтуйте суть та відмінність громадських обговорень і громадських слухань.

<u>Практичні завдання (письмово)</u>

1. До Вас звернулися жителі села Задністрянськ, яке знаходиться в зоні дії Бурштинської ТЕС за захистом права на безпечне довкілля. Ваше першочергове завдання – збір інформації.

Напишіть запит на отримання екологічної інформації.

Важливо:

1) в якій формі повинен бути цей запит?

2) кому буде адресований?

3) які мотиви необхідності такої інформації будете вказувати?

4) які питання слід поставити?

2. У травні 2011 року правозахисна організація «Екологія. Право. Людина» подала до приватного підприємства, яке здійснює викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, запит про надання можливості ознайомитися із документами підприємства про викиди (документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів і звіт із інвентаризації викидів). У відповідь на такий запит забруднювач повідомив, що законодавство не передбачає обов'язку приватних господарюючих суб'єктів подавати таку інформацію громадськості. Такий обов'язок стосується лише органів державної влади та господарюючих суб'єктів, які фінансуються з державного бюджету.

Проаналізуйте правову позицію правозахисної організації та приватного підприємства.

Вирішіть справу.

<u>Додаткові джерела для опрацювання</u>

1. Доступ до правосуддя в галузі охорони довкілля: практичний посібник /Алексєєва Є. А., Левіна Г. М., Шуміло О. М., Шутяк С. В., Кравченко О. В.; Міжнародна благодійна організація «Екологія–Право–Людина». Львів: Норма, 2015. 144 с. http://epl.org.ua/human-posts/dostup-do-pravosuddia-v-haluzi-okhorony-dovkillia-praktychnyi-posibnyk/

2. Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля (посібник) / Є. Алексєєва, О. Мелень-Забрамна, Д. Скрильніков. Видавництво «Компанія Манускрипт»: Львів, 2016. 240 с. http://epl.org.ua/human-posts/zastosuvannia-yevropeiskoi-konventsii-z-prav-liudyny-dlia-zakhystu-ekolo-hichnykh-prav-ta-dovkillia-posibnyk/

3. Бредіхіна В. Л. Право громадян на безпечне навколишнє природне середовище: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Харків, 2005.

4. Danyliuk L. R. Environmental information relations as a subject of legal regulation. *Law and Society.* Lublin, 2020. Issue 1. P. 34–41.

5. Данилюк Л. Р. Екологічне інформаційне забезпечення в Україні: поняття та шляхи здійснення. *Екологічне право.* Київ, 2020. Випуск 2. С. 32–37. URL: http://www.ecolaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2020/2/7.pdf. doi: 10.37687/2413-7189.2020.2.5.

6. Кобецька Н. Р. Екологічні права громадян України: автореф. дис. на

здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Київ, 1998.

7. Мороз Г. В. Правове регулювання участі громадськості в прийнятті рішень у галузі охорони довкілля:монографія. Івано-Франківськ, 2008.

8. Решітник Л. П. Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.07. Харків, 2005.

9. Конституція України: 28 червня 1996. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

10. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: 25 червня 1998. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

11. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text

12. Закон України «Про доступ до публічної інформації»: 13 січня 2011. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text

13. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля»: 18 грудня 2003. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04#Text

14. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про щоквартальне інформування населення через ЗМІ про об'єкти, які є найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища»: від 1 листопада 2005. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1510-05#Text

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля: постанова Кабінету Міністрів України»: 29 червня 2011. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2011-%D0%BF#Text

16. Наказ Міндовкілля України «Про затвердження Порядку складання, подання та опрацювання запитів на інформацію, розпорядником якої є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, та форм для подання таких запитів: 02 грудня 2021. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-22#Text

Заняття 2

Тема 4. Правові засади управління в галузі охорони довкілля в Україні

Під управлінням у галузі охорони довкілля розуміють підзаконну виконавчо-розпорядчу діяльність уповноважених органів, спрямовану на забезпечення раціонального використання природних ресурсів, збереження та відновлення довкілля, забезпечення екологічної безпеки.

В Україні сформована система органів, які здійснюють управління в галузі охорони довкілля. При цьому вони традиційно поділяються на органи загальної компетенції (здійснюють загальне управління) та органи спеціальної компетенції (здійснюють спеціальне (комплексне, галузеве, функціональне) управління).

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття, види, мету та особливості управління в галузі охорони довкілля в Україні,

встановити систему галузевих органів управління в галузі охорони довкілля в Україні та дослідити поняття та систему функцій екологічного управління.

Питання для обговорення

1. Поняття, види, мета та особливості управління в галузі охорони довкілля в Україні.

2. Система органів державного управління в галузі охорони довкілля в Україні.

3. Поняття та система функцій екологічного управління.

3.1. Моніторинг довкілля та кадастри природних ресурсів.

3.2. Поняття, суб'єкти, об'єкти оцінки впливу на довкілля. Процедура оцінки впливу на довкілля.

3.3. Правовий режим стратегічної екологічної оцінки.

3.4. Інтегрований довкіллєвий дозвіл: правове регулювання, порядок видачі.

3.5. Державний екологічний контроль: поняття, мета, суб'єкти, порядок здійснення.

4. Статус громадських інспекторів з охорони довкілля.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично систему державних органів управління в галузі охорони довкілля в Україні.

2. Зобразіть схематично етапи процедури оцінки впливу на довкілля.

3. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте структуру висновку з оцінки впливу на довкілля.

4. Складіть порівняльну таблицю повноважень державних і громадських інспекторів в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Практичні завдання (письмово)

1. При проведенні перевірки діяльності заводу по виготовленню шкіряних виробів інспектором Державної екологічної інспекції було виявлено факт скиду стічних вод без очистки в річку. На основі встановлених методик були розраховані збитки, які становили 49 тис. грн., з них 10 тис. грн. завод погодився сплатити добровільно.

Кому повинні бути відшкодовані заподіяні збитки? Чи має право Державна екологічна інспекція та її територіальні управління пред'являти позови про відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю? Який порядок подальших дій в даній ситуації?

Вирішіть справу.

2. Гірничодобувне підприємство, здійснюючи технічне переобладнання шахти по видобуванню кам'яного вугілля, пройшло оцінку впливу на довкілля. Висновок з оцінки впливу на довкілля містив ряд екологічних умов, які були включені за результатами громадських слухань відповідної планованої діяльності.

Через пів року після отримання висновку підприємство почало технічну реконструкцію шахти. Однак, на думку керівника громадської організації

«Екологія Львівщини», екологічні умови висновку не враховуються. Він звернувся в суд з вимогою припинити діяльність з реконструкції шахти.

Які підстави припинення діяльності підприємств відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»? Чи є керівник громадської організації належним позивачем?

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Конституція України: 28 червня 1996. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text

3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»: 25 травня 2017. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text

4. Закон України: Про стратегічну екологічну оцінку https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text

5. Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення»: 16 липня 2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-20#Text

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства економіки та довкілля та Міністерства аграрної політики та продовольства»: 06 серпня 2026. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2026-%D0%BF#n1374

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію»: 19 квітня 2017. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text

8. Постанова КМУ «Про Єдину екологічну платформу “ЕкоСистема”»: 13 червня 2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2021-%D0%BF#Text

9. Постанова КМУ «Деякі питання функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем»: 13 червня 2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D0%BF#Text

10. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках»: від 25 червня 2025. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2025-%D1%80#Text

11.Наказ Мінекоресурсів України «Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля»: 27 лютого 2002. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text

12.Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»: 13 грудня 2017. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-%D0%BF#Text

Змістовний модуль 2.
Правовий режим забезпечення екологічної безпеки.

Заняття 3
Тема 14. Правова охорона довкілля при управлінні відходами

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, незважаючи на скорочення чисельності населення України протягом останніх 20 років, обсяги утворення побутових відходів збільшуються. Домінуючим способом поводження з побутовими відходами залишається їх вивезення та захоронення на полігонах та сміттєзвалищах. За експертними оцінками більше 99% функціонуючих полігонів не відповідають європейським вимогам. Як правило, внаслідок недостатнього рівня контролю або відсутності належної системи поводження з побутовими відходами, за офіційними даними, щороку утворюється понад 27000 несанкціонованих сміттєзвалищ.

Питання управління промисловими відходами в Україні врегульоване на законодавчому рівні, але існують такі недоліки, як невизначеність пріоритетних цілей та недостатній рівень інтеграції питань охорони навколишнього природного середовища у галузевій стратегії, програми і заходи.

Особливо актуальними проблеми правого режиму поводження з відходами стають з огляду на набрання чинності Закону України «Про управління відходами». Останній фактично запускає реформу поводження з відходами та наближає засади управління ними до вимог і стандартів ЄС.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття відходів як об'єктів правового регулювання, встановити принципи та напрями державної політики в сфері управління відходами, дослідити операції з управління відходами та правові вимоги до їх здійснення, проаналізувати ліцензійна, дозвільна системи в сфері управління відходами, визначити заходи юридичної відповідальності за порушення законодавства про управління відходами.

<u>Питання для обговорення</u>

1. Поняття відходів як об'єктів правового регулювання.
2. Види відходів (правова класифікація).
3. Принципи та напрями державної політики в сфері управління відходами.
4. Операції з управління відходами та правові вимоги до їх здійснення.
5. Обов'язки суб'єктів управління відходами.
6. Ліцензійна, дозвільна системи в сфері управління відходами.
7. Інформаційне забезпечення в сфері управління відходами.
8. Плани та програми управління відходами.
9. Юридична відповідальність за порушення законодавства про управління відходами.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично та проаналізуйте ієрархію відходів встановлену Директивою 2008/98/ЕС та імплементовану в Закон України «Про управління відходами».

2. Посилаючись на законодавство України та законодавство ЄС проведіть порівняльну характеристику видів операцій поводження з відходами в Україні та ЄС.

3. Посилаючись на законодавство України виділіть особливості поводження з небезпечними відходами в Україні.

4. Проаналізуйте особливості відходів як об'єкта права власності та специфіку суб'єктного складу права власності на відходи.

Практичні завдання (письмово)

1. Інспекторами Державної екологічної інспекції під час обстеження території сільської ради було виявлене несанкціоноване звалище відходів. Оскільки сільська рада не виконала своїх обов'язків щодо належного контролю за поводженням з відходами на своїй території, запобігання їх негативному впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей, засмічення земельних ресурсів і допустила утворення на своїй території несанкціонованого звалища, Державною екологічною інспекцією була направлена претензія голові сільської ради із пропозицією сплатити суму завданої шкоди в розмірі 54877,2 грн.

На підставі якої Методики слід визначати розмір суми відшкодування в цьому випадку? Викладіть мотивувальну частину претензії з посиланням на норми законодавства.

Вирішіть справу.

2. Під час розвантаження з автомобіля промислових відходів у лісоохоронній зоні затримано водія комбінату, якого притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. В подальшому з'ясувалося, що про скиди відходів у невстановлених місцях був повідомлений інженер комбінату.

Визначіть коло правовідносин.

Хто із суб'єктів і до якої відповідальності може бути притягнутий у зв'язку зі скоєнням зазначеного правопорушення?

Вирішіть справу.

3. Аналіз справи «Попередження спалення та подальшого ввезення небезпечних відходів (гудрони)» на предмет суті й подальшого руху справи.

Див. посилання: http://epl.org.ua/law-posts/poperedzhennia-spalennia-ta-podalshoho-vvezennia-nebezpechnykh-vidkhodiv-hudrony/.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Danyliuk Lesia R., Kobetska Nadiia R., Yaremak Zoryana V. The Problems of Municipal Waste Management in the Context of European Integration. *Environmental Policy and Law.* Amsterdam, 2018. Volume 48. Number 6. P. 430–435. URL: https://content.iospress.com/journals/environmental-policy-and-

law/48/6?start=10. doi: 10.3233/EPL-180112.

2. Данилюк Л. Р. Проблемні аспекти поводження з побутовими відходами в Україні у контексті євроінтеграції. *Право і суспільство.* Дніпро, 2019. № 4. С. 121–126. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/19.pdf. doi: 10.32842/2078-3736-2019-4-17.

3. Данилюк Л. Р. Основи поводження з відходами за міжнародним, європейським та вітчизняним законодавством. *Юридичний науковий електронний журнал.* Запоріжжя, 2019. № 4. С. 88–91. URL: http://lsej.org.ua/4_2019/24.pdf.

4. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

6. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

7. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»: 30 червня 1995. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text

8. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»: 6 вересні 2005. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text

9. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»: 9 листопада 2017. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text

10. Наказ Мінекобезпеки України «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства»: 27 жовтня 1997. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами»: 05 грудня 2023. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2023-%D0%BF#Text

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновку на транскордонне перевезення відходів»: 13 вересня 2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-2024-%D0%BF#Text

13. Наказ Мінжитлокомунгоспу України «Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів»: 01 грудня 2010. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-10#Text

14. Наказ МОЗ України «Про затвердження Державних санітарних норм і правил утримання територій населених місць»: 17 березня 2011. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11#Text

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами» 05 грудня 2023. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1278-2023-%D0%BF#Text

Змістовний модуль 3.
Особливості правового режиму охорони довкілля.

Заняття 4
Тема 18. Правовий режим охорони природно-заповідного фонду та екологічної мережі

В національному законодавстві визначено, що природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

Екологічна мережа являє собою єдину територіальну систему, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття та склад природно-заповідного фонду, встановити специфіку правового режиму його складових, дослідити поняття й особливості екологічної мережі, проаналізувати порядок формування та функціонування екологічної мережі України, визначити види юридичної відповідальності за порушення правого режиму природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

Питання для обговорення

1. Поняття та склад природно-заповідного фонду.
2. Правовий режим природних і біосферних заповідників.
3. Правовий режим національних парків.
4. Правовий режим інших об'єктів природно-заповідного фонду.
5. Управління та контроль за додержанням правового режиму територій і об'єктів природно-заповідного фонду.
6. Створення об'єктів природно-заповідного фонду.
7. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
8. Поняття та особливості екологічної мережі.
9. Складові елементи екологічної мережі України. Правовий режим окремих елементів екологічної мережі.
10. Порядок формування та функціонування екологічної мережі України.

Контрольні питання (письмово)

1. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте особливості правового режиму окремих видів територій і об'єктів природно-заповідного

фонду (на основі таблиці, поданої в лекційному матеріалі на сайті дистанційного навчання до Теми 18).

2. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте порядок включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екомережі та вплив такого включення на форму власності й порядок використання відповідних земельних ділянок.

3. Складіть порівняльну таблицю національної екологічної мережі, мережі Natura 2000 та Смарагдової мережі (Emerald Network) за такими критеріями: поняття, мета створення, підстава формування, порядок включення об'єктів, територія поширення.

Практичні завдання (письмово)

1. З метою уточнити кількісний склад тваринного світу в частині степового заповідника працівники управління екології та природних ресурсів області використали швидкохідні сучасні спортивні автомобілі.

Використання цих автотранспортних засобів призвело до порушення режиму мешкання тварин, а від надмірного гоніння тварин по степу 23 особини загинуло.

Дирекція заповідника звернулася до управління екології та природних ресурсів області з проханням виділити 170 тис. гривень з позабюджетних коштів для покриття заподіяних заповіднику збитків. Начальник управління в своїй відповіді пояснив, що витрачання позабюджетних коштів на вказані цілі не передбачено, а тому рекомендував дирекції заповідника списати ці втрати, як на проведення планових відстрілів тварин у наукових цілях. Дирекція заповідника звернулася з позовом до суду про відшкодування заподіяних збитків працівниками управління екології та природних ресурсів області.

Вирішіть справу.

2. На території заповідної зони Шацького національного природного парку розташована тваринницька ферма, випасається худоба, проводиться промисловий вилов риби.

Які порушення правового режиму національного природного парку мають місце? Яка відповідальність передбачена за ці дії?

Дайте правовий аналіз ситуації.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Ващишин М. Я. Правове забезпечення формування та функціонування екомережі України: теоретичні та практичні аспекти: монографія / М. Я. Ващишин. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 416 с.

2. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід (посібник) / за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія Манускрипт», 2017. http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/2116_EPL_PZF-Ukrainy_internet_versia.pdf

3. EU Biodiversity Strategy for 2030. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380

4. Закон України «Про охорону навколишнього природного

середовища»: 25 червня 1991. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text

5. Закон України «Про природно-заповідний фонд України»: 10 червня 1992. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text

6. Закон України «Про екологічну мережу України»: 24 червня 2004. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд»: 10 травня 2022. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-%D0%BF#n20t

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі»: 16 грудня 2015. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1196-2015-%D0%BF#Text

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

10. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14